Бары дойдулар пролетарийдара, холбоҥуҥ!

САНТА ОЛОХ

ССКП ЧУРАПЧЫТААҺЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҺЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

Хаһыат 1931 сыл алтыныы ыйтан тахсар

№ 38(5394) | 1980 сыл, Күлүн тутар 27 күнэ ЧЭППИЭР | Сыманата 2 харчы

ССКП РАЙКОМУГАР, РАЙСОВЕТ ИСПОЛКОМУГАР

Биһиги, Субуруускай аатынан совхоз Соловьевтааҕы отделениетын коллектива, В. И. Ленин юбилейын көрсө ударнай үлэ вахтатыгар турунан күлүн тутар 25 күнүгэр валовойунан 83,5 тонна үүтү ыаммыт сыл бастакы кварталлааҕы сорудаҕын 32 бырыһыан куоһарбыппыт, государствоҕа туттарыы былаанын 101 бырыһыан толорбуппут туһунан рапортуйабыт.

Муус устар 1 күнүгэр диэри былааны таһыран 5 тонна үүтү эбии туттарыахпыт, юбилейы көрсө түөрт ыйдаах сорудаҕы толорон тиийиэхпит.

Д. СОБАКИН, управляющай.
А. МАКАРОВ, партийнай тэрилтэ секретара.
И. СЕРГЕЕВ, местком председателэ.

Үүт хаачыстыбатыгар — күннэтэ болҕомтону

Оройуон совхозтара 1980 сыл бастакы икки ыйыгар государствоҕа туттарбыт 3603 центнер үүттэриттэн 368 центнерэ эрэ бастакы суортааҕынан барда. Карл Маркс аатынан совхоз үүт 7,9, эриликтэр 6,8, «Чурапчы» совхоз 1,9 бырыһыанын эрэ үрдүкү суорка атыылаатылар. Субуруускайдар үүттэрин 43,9 бырыһыана бастакы суортанна. Государствоҕа туттарыллыбыт үүт 76,6 бырыһыана иккис суортаах.

1979 сыллаа тэҥнээтэххэ үрдүкү суорка үүтү туттарыыны Карл Маркс аатынан совхоз 24,5, «Чурапчы» 45,8, Эрилик 0,3 бырыһыаныынан таҥнары түһэрдилэр. Былырыын баччатааҕар 88 тоннанан аҕыйах үүт бастакы суортааҕынан соҕотуопкаланна.

Аастыт сыл туһаанныах кэминээҕитэҕэр быйыл үүт кислотноҕа үрдүк. Былырыын тохсунньу—олунньу ыйдарга 16—18 кыраадыс кислотностаах 131 тонна үүт туттарыллыбыт буоллаҕына, быйыл баара-суоҕа 44 тонна эрэ атыыланна. Совхозтар 10—20 кыраадыс аҥыйыылаҕынан барыта 368,2 тонна үүтү туттардылар. Итиэ былырыыҥыттан 72,2 тоннанан элбэх.

Үүт хаачыстыбатын кылааһын өттүнэн (кирдээҕинэн, бактерияннан сутуллубутунан) көрдөхпө, баланнаҥна эмиэ берүкүтэ суох. Бастакы кылаастааҕынан баара-суоҕа 20-чэ эрэ тонна соҕотуопкаланна. Итиэ былырыын баччатааҕар 58 тоннанан аччыгый. Аастыт сыллаа тэҥнээтэххэ үһүс кылаастаах үүт кэмэйэ эмиэ эбилиннэ.

Үүт хаачыстыбатыгар болҕомтө өрдүк Эрилик Эристиин аатынан уонна «Чурапчы» совхозтарга уурулуллубат. Эриликтэр 16—18 кыраадыс аҥыйыылаҕынан баара-суоҕа 7, «чурапчылар» 3 тоннаны туттардылар. Бу икки совхоз холбоон икки ыйга 7 эрэ тонна үүтү бастакы суортааҕынан, 3 эрэ тоннаны бастакы кылаастааҕынан атыылаатылар.

Үгүстэн биир холобур. Эрилик Эристиин аатынан совхоз Чакырдаабы отделениетыгар былыгын 220-чэ ынах тороета. Ол тыҥнан баран фермаларга үүтү тутар, уурар аналлаах сир суох буолан үүт киртийэр, бактерияннан сутуллар. Онон былыгын ыаммыт үүт ангара сортоойа суоҕунан тутуллар. Үөһэ ферматыгар учуутал Х. Л. Филиппова эппиэтэ суоҕуттан 357 кг үүт кирдээбинэн төннөрүллүннэ. Үүт хаачыстыбатыгар ити курдук суолта биэрбэт быһыы, бас-баттах туттуу атын да сирдэргэ тахсар. Икки ыйга оройуон үрдүнэн 1,5 тонна үүт бракканна.

Быйыл үүт хаачыстыбатын үрдэтиигэ хамсааһыны Карл Маркс аатынан совхоз Болугурдаабы уонна Мугудайдаабы отделениелара таһааран эрэллэр: учуотчуктар учугэйдик үлэлииллэр, фермалар ахсын ыраахырдыы экраннара олохтоннулар, хас биирдии ыанньыксыт ыыр үүтүн хаачыстыбатыгар хонтуруол күннэтэ олохтонор, ыаммыт үүт тута анализтанан иһэр.

Хомойуох иһин, Болтого, Одьулуун, Бахсы отделениеларыгар, «Чурапчы» совхоз бүтүннүүтүгэр үүт хаачыстыбатын үрдэтиигэ болҕомто ситэ уурулуллубат, төһө эмэ уу баарын үрдүнэн ыах иннинэ ынах синнэ сууйуллубат. Үгүс фермаларга үүт хастыы эмэ чаас устата хотоҥҥо, аһаҕас сиргэ тутуллар. Сиидэлиир матырыйаалдар тиийбэттэр.

Миэстэҕэ сылдьан көрдөхпө, үүтү ньэрэйгэ бастаттах иһэрдии быйыл эмиэ саҕаланан эрэр. Маныаха хонтуруол олохтоммот. Ол содулугар үүт табаарыныаҥа оройуон үрдүнэн 78,3 эрэ бырыһыаннаах тэҥнэһэр. Субуруускайдар ыабыт үүттэриин 69,7, эриликтэр 77,9, «Чурапчы» совхоз 78 бырыһыанын эрэ государствоҕа туттараллар.

Билигин сир ахсын ынах маассабайдык төрүүр, үүт-ас көбүччү эбиллэр күннэрэ үүннүлэр. Онон үүт учуотун тосту туһсарыахха, хаачыстыбатын үрдэтиигэ сир ахсын эрчимнээх дьаһаллары олохтуохха, бөдөҥ фермаларга үүтү анализтыыр лабораториялары тэрийтиэххэ. Бу боппуруос миэстэҕэ партийнай уонна профсоюзнай тэрилтэлэр, туһаанныах специалистар уонна салайар кадрдар күннэтэ болҕомтолорун эрэйэр.

РСФСР Верховнай Советын сессиятыгар

МОСКВА. (ССТА). Күлүн тутар 25 күнүгэр Кремль Улахан дыбарыаһыгар РСФСР онус ыҥырыллаах Верховнай Советын бастакы сессията аһыллыбыта.

Депутаттар табаарыстары **А. А. Громыкоҥ, А. Я. Пельшени, Г. В. Романовы, Д. Ф. Устиновы, К. У. Черненкоҥ, М. С. Горбачеву, П. Н. Демичеви, В. В. Кузнецову, М. С. Соломенцевы, И. В. Капитоновы, В. И. Долгаҕы** уһун ытыс тыаһынан көрүстүлэр.

Сессия РСФСР Верховнай Советын Председателиэн депутат **Н. М. Грибачеву**—суруйаччыны, «Советскай Союз» сурунаал кылаабынай редакторын—биир санаанан талла.

Сессия күннээҕи бэбиэскэтэ бигэргэтиллиннэ.

Сессияҕа талыллыбыт мандатнай комиссия дакылаатын кэнниттэн депутаттар **РСФСР Верховнай Советын Президиумун талар туһунан** боппуруоһу дьүүллэһиигэ киирдилэр.

ССКП КК Политбюротун чилиэнэ, ССКП КК секретара депутат **К. У. Черненко** ССКП Киин Комитетын сорудаҕынан РСФСР Верховнай Советын Президиумун Председателиэн депутат **М. А. Яснову** хаттаан талар туһунан РСФСР Верховнай Советын партийнай группатынан уонна Кырдьаҕастарын советынан өйөммүт этиини киллэрдэ.

Ити этии биир санаанан ылыллыбыта.

Ону тэҥэ РСФСР Верховнай Советын Президиумун Председателин солбуйаччылар, РСФСР Верховнай Советын Президиумун Секретара уонна чилиэннэрэ талыллаллар.

Ол кэнниттэн РСФСР Конституциятыгар сөп түбэйиннэрэн Российскай Федерация Министрдэрин Совета бэйэтин эбээһинэстэрин толоруллубуттарынан аҕаарын уонна РСФСР Верховнай Советын иннигэр бэйэтин боломуочуйаларын устунарын туһунан РСФСР Верховнай Советын Председателин аатыгар киирбит РСФСР Министрдэрин Советын Председателин сайабылыанньата кэнсиннэрилиннэ.

Тыл ССКП КК Политбюротун чилиэнигэр кандидат, ССКП КК секретара депутат **М. С. Горбачевка** бэриллэр. Киин республика Министрдэрин Советын үлэтин биириктэрэ уонна РСФСР Министрдэрин Советын Председателиэн депутат **М. С. Соломенцевы** хаттаан аныырга, киниэхэ Российскай Федерация правительствотын составын туһунан этиилэри киллэрэргэ сорудахтыырга этии киллэрдэ.

Депутаттар биир санаанан ууруох ылыннылар, онно РСФСР Министрдэрин Советын үлэтэ биһирэнэр. Ити уураабыттан **РСФСР Министрдэрин Советын Председателиэн М. С. Соломенцев анаммыта.**

Күнүскү бэбиэскэ салгыы кэлэр боппуруоһа—**Доруобуйа харыстабылын уонна нэһилиэннэ доруобуйатын харыстааһыны салгыы тупсарар дьаһаллар тустарынан РСФСР Сокуонун толоруу хаамыытын туһунан.** Дакылаатчыт — РСФСР Министрдэрин Советын Председателин солбуйаччы **Л. П. Лыкова** уонна кэпсэппитэ тыл эппит депутаттар 1971 сыллаахха ылыллыбыт бу Сокуонна советскай дьоннор доруобуйаларын харыстабылыгар государственнай органнар уонна общественнай тэрилтэлэр үлэлэрин сүрүн принциптэрэ уонна хайысхалара ыйыллыбыттарын тоһоҕолоон бэлиитэлиэхтэр.

Доруобуйа харыстабылын материальнай-техническэй базата хаамыыта суох бөҕөргөтүллэр. 1971 сыттан республикаҕа балыыһа куойкатын ахсаана 304 тыһыынчаан эбилиннэ уонна билигин 1,7 мөлүйүн буоллаҕа. Республикаҕа 19 тыһыынчаттан тахса поликлиникалар үлэлииллэр. Тыа сирдэригэр оройуоннардааҕы киин балыыһалар көҕө сылдьар амбулаториялара тэнийдилэр.

Маанык балыыһалар сеттэрин—тыа сиригэр доруобуйа харыстабылын сүрүн сүһүөҕүн—сайыннарыыга дьоһуннаах суолта бэриллэр. Кэлэр пятилеткаҕа РСФСР-га оройуоннардааҕы киин балыыһаларга 78 тыс. куойканы үлэҕэ киллэрии көрүллүөр, онтон эмиэ эмиэ ыраах сиргэ—Российскай Федерация хара буора суох зонатыгар.

Республикаҕа 539 тыс. врачтар уонна 1,5 мөл. орто үөрэхтээх эмп үлэһиттэрэ үлэлииллэр. Үрдүк медицинскай уонна фармацевтическай үөрэхтээх специалистары 45 ВУЗ-тар бэлэмнииллэр, олорго 190 тыс. студенттар үөрэнэллэр. Кэнники тоҕус сылга 16 факультеттар аһыллыбыттар, олортон 11-дэрэ—РСФСР хара буора суох зонатын, Сибирь уонна Дальнай Восток оройуоннарыгар.

Сессияҕа итиэннэ дьон доруобуйатын харыстааһын дьыалатыгар баар итэҕэстэр бэлиитэннилэр. Кэпсэппит, бастатан туран, эмп учреждениеларын тутуута бириллэр капитальнай үгүүлар кодьүүстэрин үрдэтэр, эмнэнэ көмө бары көрүнэрин хаачыстыбатын салгыы тупсарар наадатын туһунан берда.

Күлүн тутар 26 күнүгэр РСФСР Верховнай Советын сессията үлэтин салгаата.

ЛЕНИНСКЭЙ УДАРНАЙ ВАХТАҔА

ЫЧЧАТ КӨМӨТӨ

Промкомбинат коллектива бэйэтин шефтээхтэригэр, Субуруускай аатынан совхоз Болтоногтооҕу отделениетыгар, общественнай суоһу кыстытар кемолоһон быйыл хас да тогул кохтоох субуотуннуктары тэрийдэ.

Аастыт субуотаҕа промкомбинат 9 эдэр үлэһиттэрэ комсомольскай тэрилтэ секретара коммунист Г. Г. Монастырев салалтатынан Болтоногоо гомиэ тахса сыырыттылар.

Ыччаттар отделение киниттэн Кындал ферматтар 2 автомашинаннан 29 тонна комбикорму тастылар, аһар мууһу тиэйдилэр. Оттон 3 кыыс рабочайдары солбуйан хотоҥҥо үлэлээтилэр.

«СО» корр.

КӨХТӨӨХ СУБУОТУННЬУК

Аастыт субуотаҕа суутсилиэстийэ органнарын 22 үлэһиттэрэ Мэлдьэхсиҥэ тахсан ыраахырдарчабдыгырдэр үлэҕэ 2 күн кургуомнээхтик субуотуннуктаатылар. 18 дьаама ыраастанна, 700 кв. метр кинээх хотон үрдүн хаара туһэрилиннэ, сайылыктарга анаан 20 кубометр муус ылылынна.

М. ЛУКОВЦЕВ.

Кырдьарас механизатор П. С. Толстяков «Сельхозтехника» холбоҕуттан биир тутаах үлэлиэ.

Прокопий Семенович отуттан тахса сыл устата трактор рулларын олорбо, баай опыты мунньунна. Киниэхэ ыраах пятилеткэ суотуттар үлэлиэр.

Сиимкэни: П. С. Толстяков.

П. Окоемешникоов фотота.

ТУЛУЙУЛЛУБАТ БЫТААРЫЫ

ЫБСЛКС КК үһүс пленума, Лихачев аатынан завод комсомольскай тэрилтэтин инициативатын баһирээн, В. И. Ленин төрөөбүтэ 110 сылга туолуутун көрсө Бүтүн Союзтаабы ленинскай поверканы ыытарга быһаарбыта.

Ленинскай поверка хас биирдии комсомольскай тэрилтэ улуу сирдьит юбилейын достойнайдык көрсүүгэ тэрээһин, идейнай өттүнэн баламын көрүүнэн, кыргыттарга уонна уолаттарга олохха активнай позицияны иитиигин, хас биирдии комсомолец Ленин кэриэстэрин толоруутутар отчуотунан буолар аналлаах.

Бүтүн Союзтаабы ленинскай поверка олунньу 24 күнүгэр «Коммунизмнаа үөрэнэбит, коммунизмы тутабыт» диэн девиэтээх ленинскай уруоктарынан саҕаламмыта. Кулун тутар 1 күнүттэн бары маҥнайгы сүһүөх комсомольскай тэрилтэлэргэ «Табаарыс Ленин, мин эйиэхэ дакылаатыыбын!» диэн девиһиэн «ССКП XXV съиһин уураахтарын — олохха» диэн ленинскай зачет общественнай-политическай аттестацыята ыытылла турар. Бу күннэргэ комсомольскай тэрилтэлэр «Ленин дьыалата тыыннаах уонна кыайар» диэн девиһиэн ленинскай аҕыйылары, табаарыс Л. И. Брежнев «Аччытый сир», «Туруттуруу» уонна «Кырыс сир» диэн кинигэлэригэр героико-патриотическай аҕыйылары, ленинскай тематикаҕа лекциялар цикларын, ыччаттар партия ветераннарын, бастакы комсомолецтары уонна пионердары, гражданскай уонна Аҕа дойду Улуу сэриитин кыттыылаахтарын, Ленин орденын кавалердарын кытта көрсүһүүлэрин тэрийэлиэхтээхтэр. Аттестация барар кэмигэр охсуулаах үлэ нэдиэлэлэрэ ыытыллыахтаахтар, комсомольскай субуотуньуктар тэриллиэхтээхтэр. Аттестация «Ленин ыатынан, Коммунистическай партия салалтатынан—үлэҕэ уонна сохххо» диэн девиэтээх Бүтүн Союзтаабы үөрүүлээх комсомольскай мунньаҕынан түмүктэнэр.

Общественнай-политическай аттестация партийнай тэрилтэлэр быһаччы салалталарынан ыытыллыахтаах. Хас биирдии сыахтаабы комсомольскай тэрилтэҕэ аттестацияны ыытыыга партийнай тэрилтэ эпиэттээх дьону аныахтаах, аналлаах комиссияны үлэлэтиэхтээх.

Ленинскай уруоктары, общественнай-политическай аттестацияны 13 №-дээх СПТУ комсомольскай тэрилтэтэ тэрээһиннээхтик саҕалаата. Маннык үлэ болдьоҕор түмүктэнэр ыыахтаах.

Эрилик Эристики аатынан совхоз комсомольскай тэрилтэтигэр ленинскай уруок, общественнай-политическай аттестация Хоптоҕоҕо эрэ ыытылынна. Онно таҕаны үүс комсомолецтар аттестацыянан хабылаа иликтэр. Хайахсыкка комиссия саҥа тэрилиннэ. Онтан атын сирдэргэ үлэ саҕаланна илик. Карл Маркс аатынан совхозка балаһыанньа эмиэ итинник. Ленинскай уруоктар Бахсыта, Мыйдаараайыта, Үрэх Күөрэҕэ эрэ ыытылыннылар. Үүс сирдэргэ онкооҕор комиссиялар тэриллэ илик. Атын да комсомольскай тэрилтэлэргэ балаһыанньа ордуга суох.

Таһаарыллыбыт бытаарыыны туоратыыга партийнай тэрилтэлэр суһал кемнэрэ эрдэлиэхтэр.

В. ПОПОВ,
ЫБСЛКС райкомун иккис секретаря.

Комсомольскай олох

В. И. Ленин төрөөбүтэ 110 сылга туолуутун көрсө

Ороҕуонналары кинигэ библиотекэ үлэһитэрэ наадар саамаҕа улуу сирдьит В. И. Ленин төрөөбүтэ 110 сылга туолуутун көрсө «Страницы великой жизни» диэн стендэни оҥордулар. Кинигэмнит библиотечнай система директора В. С. Шеломова бу курдук кэпсиир:

— Бу стендэни тэрийбиппит уонтан тахса хонно. Итинник юбилейдаах болдьоҕунньуттан сибээстээх тематическай бөлүөхтэри, кинигэлэри ыытыыны тэрийдибит.

Снимокка: Библиотека наадар саалатыгар.

П. Окопешников фотота.

Народнай контуруол комитетыгар

Халлаантан ылыллыбыт сыыппаралар

Народнай контуруол ороҕуонналаабы комитета «Чурапчы» совхоз Сылаҥнаабы отделениэтэ кыстык фермаларыгар бэрэбиэркэни ыытта.

Муус устартан саас сүөһү аһылыгар Улахан Күөл бириигэдэтигэр 60, Бэрэбэ 259, Үһүн Кювлгэ 145, Түөйэҕэ 542 центнер эрэ от хаалыыта.

381 субанньаах түөйэлэр эрэ сүөһүлэрин сыл таһаарар оттоох курдуктар. Манна эбии аһылыкка дулҕа, искусственнай үүт, минеральнай брикет бэриллэр. Бириигэдэ кыстык аҥаастыт ыйдарыгар хас биирдии бороскуну ортотунан 35 кг эрэ төлөһүппүт. Бу кыра. Онон хаалбыт кэмнэ привес иһин охсуһуу күүһүрдүллүөх тустаах.

Улахан Күөл бириигэдэтэ быйыл сүөһүгэ эбии аһылык саҥа көрүнүн быһыытынан күнүгэ 1,5 центнер күөл былыытын сиэтэн эрэр. Ол үрдүнэн манна, учуот-отчуотунас мелтэҕэр тэптэрэн, оту эбэрэ ороскуоттаабыттар. Кыбыыта от саппаах суох. Бириигэдэҕэ муус устар бастакы күннэриттэн сүөһүтэ от аһылык суох буолар туруктаммыт.

Бэрэ ферматын иккки хотонугар турар сүөһүлэргэ иһит тиийбэтинэн биирдии биэдэрэ эрэ кээмньэрбэ бэриллэр. Атын эбии аһылык суох. Онон сүөһү быһа түспүт, 54 ыраах хайыы-үйэ тардыс суортаммыт.

Сылаҥнга ферма сүдүн тутар 19 күнүнээн турбутунан баара-суоҕа 606 центнер оттоох хаалбыттар. Итиннэ эбии 168 центнер, сылгыга утуулуубут зеленка, 200 тонна комбикорм, 30 тонна дулҕа уонна кыра таһах мэккэтэ баар. 1700 ыраах сүөһүлээх отделениэҕа бу олус кыра.

Олунньуга диэри отделение графиктан 659 центнер оту, 66 тонна комбикорму аһарыы сиэтэн кэлбитэ. Оны чуолкайдаары народнай контролердар от саппааһын уонна ороскуоттаныытын иҥи тоҥо бэлиэтиэхтэрин, тыттан 260 тонна от суппут. Ити сайын сводканы үлүннэрэн биэриэхтэн тахсыбыт. Итинник хараҕы баайыы, государственнай дьиссипилиинэни куруубайдык кэһии, үлэҕэ эпиэтинэһэ суох сыһыаннаһыы бириигэдьиир Белых Е. Е. еттүттэн таһаарыллыбыт. Управляющай Михайлов Н. Г., народнай контролердартан сигнал төһө эмэ киирбитин үрдүнэн, эпиэтинэһи ирдээбэтэх.

Олунньу саҕаланыыытан кэлин 48 хонукка отделение эссэ 850 центнер оту ордук ороскуоттаабыта арылынна. Итиннэ муус устар бүтэһигиттэн ыла Сылаҥ ото суох хаалар кутталаммыт.

Совхоз кыгаабынай зоотехника С. И. Яковлев быһаарарынан, дьыны түмүктүүргэ билигин мункырата 100 тонна оту эбии булаллара наада. Кэпсэтии быһыытынан, Карл Маркс аатынан совхозтан 36 тонна оту Лена ойуу сиэтэн ыытарга быһаарылыыбыт. Онтон ордутун хантан булаллара биилэ илик.

От тиийбэтин үрдүнэн сылаҥнар эбии аһылыгы соҕотоҕолаах аһыныы сочо-бачча кыһаммакка олороллор.

Сылаҥ отделениэтигэр государственнай дьиссипилиинэни куруубайдык кэһии общественнай баайга-дуолга улахан охсуну оҥорор буолбутунан бу боппуруос народнай контуруол ороҕуонналаабы комитетыгар көрүлүннэ. Комитет совхоз кыгаабынай зоотехника С. И. Яковлевка кытаанах быыгабары биэрдэ, отделение управляющайа Н. Г. Михайловка биэрбэй ыйдаах хамнаһыгар ыччату оҥордо. Оту үлэнэн көрдөрүүнү, аһары ороскуоттааһыны таһаарбыт бириигэдьиирдэрэн, фуражкирдартан кытаанах ирдэбили оҥорорго совхоз директорыгар сорудахтаана.

А. ФИЛИППОВ,
народнай контуруол

Райсовет исполкомугар

★ ★ ★

МЕЛИОРАТОРДАР ТУОХХА СЭМЭЛЭННИЛЭР

Ороҕуоннга мелиоративнай үлэлэр олус бытааннык ыытыллаллар. «Якутмелиоводстрой» ПМК-та сыл ахсын былааныын толорбот. Иннинэ тыынан быыаннаммыт объектар биириэмэтигэр үлэҕэ киирэн испэттэр. Сэтэриллибэккэ хаалбыт, «бытыхтаммыт» тутуулар ахсааннара элбэх 1980 сыл саҥатыгар уопсай суммалара 784 тыс. солк. тиийдэ.

Эрилик Эристикин аатынан совхозка 131 тыс. солк. суммалаах тыаны селоохун үлэтитэн алта сыл устата баара-суоҕа 77 тыс. солк. толорулунна. Оттон Карл Маркс аатынан совхоз Куолуматыгар 1975 сылааҕыттан ыытыллар 360 тыс. солк. үлэттэн билигин 145 тыс. солк. эрэ оҥоһуллуннна.

ПМК толорбут үлэтин хаачыстыбата молтох, сметаҕа көрүллүбүт үлэлэр кэмэйдэрэ толору тутуһуллубаттар.

Коллектив итинник хаалыыта тэрээһин молтоҕуттан, үлэ оҥорумтуота намыһаҕыттан, ис ыыахтар сиэ туһаныллыбаттарыттан таҕыста. Манна сылга биир рабочай оҥорон таһаарыыта сиэрэ суох намыһах.

ПМК 9 автомашинната сыл устата холбоон 1005 күн эрэ сүүрдэ. Ити быыаннан 2370 күнүнэн ач-туһаныы коэффициента 26 бырыһыаҥна эрэ тэннэһэр. Ити, биллэн турар, механизатордар үлэ дьиссипилиинэтин тутуспат-тарыынан быһаарыллар.

Государственнай быыаннар сыл ахсын толоруллубаттара коллективы үп-харчы өттүнэн ыарахан балаһыанньаҕа киллэрдэ. 1980 сыл тохсунньу 1 күнүнээҕи туругунан быыааны таһыынан ночоот 156,1 тыс. солк. тиийдэ. Бэйэ эргитэр үбүгэр 18 тыс. солк. итэҕэс таҕыста. Үлэһиттэргэ хамнас биириэмэтигэр толоммот, тэрилтэлэргэ толүүр нэс элбэтэ. 281,4 тыс. солк. тиийдэ.

Итиннэн сибээстээн райсовет исполкомугар «Якутмелиоводстрой» трест ПМК-тын 1979 сылга үп-хаһаайыстыбаннай үлэтин туһунан боппуруос көрүлүннэ.

Онно үлэ тэрээһинин молтоҕуттарын, быыааннары толоруута тулуйуллубат бөдөҥ итэҕэстэри таһаарбыттарын иһин начальник Романов В. И., кыгаабынай инженер Тоскин Т. Т. кытаанах сэмэлэ тардыллыннылар. Исполком салалта стилин тосту туһсаҕарга, ыыллыбыт итэҕэстэри түргэнник туоратан производственнай быыаннары халбаҥа суох толоруулуу хаачыйарга ПМК салалтатын эбээһинэстиир быыбарыгар кандидатураларын киллэрдэ.

Р. ПОПОВА.

КАНИКУЛ КҮННЭРИГЭР

Москва—Тула маршрутунан

Бу күннэргэ С. А. Новгородов аатынан интернат-оскуола X «а», VIII «б» кылаастарын 28 учениктэрэ — В. И. Ленин төрөөбүтэ 110 сылын көрсө оскуола иһиэн ыытыллыбыт социалистическай куоталаһыы кыайыылаахтара—сааскы каникулларын кэмигэр Москва—Тула маршрутунан экскурсиаҕа бардылар.

Экскурсианнары социалистическай куоталаһыы кыайыылаах, ыытааччы А. А. Попова уонна эдэр физик М. Г. Ефимова салайан бардылар.

Р. АБРАМОВ.

Кыһыл кыайыы суолунан

Хатылы орто оскуолатын VI кылааһын үөрэнээччилэрэ каникулларытар Амнаҕа Саһыл Сыһыыта экскурсиҕа бардылар.

Бу оҕолор оскуола боруогун атыллыахтарыттан бары тутуспутунан кылаастарын тахсан иһэллэр. Кинилэр үһүс чиэппэр да түмүтүнэн 100 бырыһыан билиини ситистилэр. Кылаас бастыҥ үөрэнээччилэриэн Веня Ефимов, Наташа Баина, Костя Чичигинаров уо. д. а. буоллалар.

Оҕолору кылаас салайаччыта В. А. Федорова салайан алта.

Н. СОЛОВЬЕВ.

Амма орто оскуолатын Зоя Космодемьянская аатынан дружина пионердара библиотекаҕа үөгүстүк сылдьыаллар, бу күннэрэ В. И. Ленин туйуман кинигэлэри ордук нарааһаан ааҕаллар.

Снимокка: (хаҥастан)—Сергей Кузьмина, Оксана доҕоҥ Лара Софроновалар, Анна Егорова библиотекаҕа.

М. ОСИПОВА фотота.

ДЕВИЗПИТ: ХААЛЫЫЛААҺА СУОХ ҮЛЭЛИЭХХЭ!

Оройуон 1979 сыллааҕы ЧЕМПИОННАРА

Василий Петрович СЕДАЛИЩЕВ II звенота

Аатырбыт отчут Василий Петрович Седалищев II Субуруускай аатынан совхоз Болтоногооҕу отделениетыгар колонен үлэлиир звенону салайбыта уонтан тахса сыл буолла. Итиҥ кэм устата, туох да омуннаах-ыына суох, сатабыллаах звеноод коллектива оттоохунуга оройуонтан ниҥин ыраахха да биэрэ ылык.

В. П. Седалищев 1974 сыллаахха звено хас биирдии кыһыытыгар 55-тии тонна оту баҕаҥнэн оройуон рекордун олохтообута. Ноҥуо сылыгар кинилэр итиҥ кордоруулуу 0,5 тоннаннан ааспыттара. Оттон [illegible] сыллаахха седа[illegible]ыгыах хас биирдиилэ[illegible] ортотуунан 56-лыы [illegible] оттоммутуттара, [illegible]ларын 116,2 бырыһыан [illegible]ппыттара.

Онуо пятилетка тордус сылыгар чулуу отчут салайар звенота 450 тоннаны соҕотуоннаннан биирдии кыһытыгар 56,2 тонна оттоммута. Оннооҕор оройуон чемпион звенотун үрдүн аатын ааттыс тогүлүн ылары ситиспэт.

Коммунистическай үлэ ударника, Н. Д. Субуруускай аатынан биригэдэнньэ лауреата В. П. Седалищев звенотун ситиһиитин кистэлэҥэ—коло күүһүн кодьуустаахтык туһаныы, оттоохунан маршрутун, графиктык хомуур бастаны күннэриттэн халбаҥа суох тутуһуу, үлэһиттэрэ сатабыллаахтык ыттаран туруоруу.

Михаил Данилович НИКОЛАЕВ звенота

Хаҥыык баҕарар үлэ түмүгэ соҕотоохтук былаанныаҕыттан, табан тэрийиттэн уонна, кыдаабыйа, ону толоруорго дьулуурдаах, түмсүүлээх, инициативалаах буолууттан улахан тутулуктаах. Биир бастыҥ үлэ коллективынан Субуруускай аатынан совхоз Соловьевтааҕы отделениетын М. Д. Николаев салайар кэлим механизациялаах оттуур звенота буолар.

Дьиҥинэн, Михаил Данилович салайар звенота Мырыла киэҥ шоссэйнан ходуһаларыгар хоннохтоохтук оттуур буолбута хаһыс да сылыгар барда. Бу коллектив биллиилээх отчут И. И. Сергеев звенотун кытта сыл аҥыы агыл-тагыл тардыһан үрдүк көрдоруулэнэр.

Николаевтаах дастыт сайын хаһаанчыгыгаҕар даҕаны ордук таһаарылаахтык үлэлээтилэр: алтыа буолан хас биирдии бөйөлөриттэн тиксэриилэн 169-туу тонна оту соҕотуоннаатылар. Ити—оройуонтан бастын, республикаҕа иккис үчүгэй көрдөрүү.

Чемпион звено салайаччыта Михаил Данилович социалистическай куоталаһыны кыайыылаҕа, билиҥи үлэни-хамнаһы ыыйар, нуоҕэйэр күүстэр сылдьыр. Кини кыһыынын от, мас таһыытыгар үтүө суобастаахтык үлэлиир.

Оттоохун технологиятын дагиттэр баһылаабыт М. Д. Николаев звенота кэлэр сайын 6000 үрдүк кирбиини ылыгыар сыарбаҕоламмат.

Гаврил Петрович КАРДАШЕВСКАЙ звенота

— Мин АВМ-0,4 агрегаакка оператордыыбын уонна звеноводуттан үөскүү үлэлээтим. 1977 сыллаахха былаанныыбыт 20 тоннаннан куоһаран оройуон чемпионун аатын ылбыппыт. Оттон ыла иннибитин биэрэ ылыппыт. Ааспыт сылгынан 18 буолан, сменаннан үлэлээн барыта 220 тонна витаминнаах от мэҥэнэтин бэлэмнээбиппит.

Табыллан үлэлэтэхха, агрегаппыт чаас-ка 4-туу центнер нэриҥэ бородууксуйаны таһаарар эбит. Сүрүннээн, баанына үүнүүтүттэн—ыраах суох маассатыттан сыҥнаммыппыт.

Опыт көрдөрүүнэн, АВМ оҥорон таһаарыыта косилкиттэн улахан тутулуктаах. Онон иннигиттэн маанык звенолаҕа оҕустарыыта ДТ-75 трактор онуугар МТЗ-ны биэриллэрэ ордук. Оччоҕуна бородууксуйа кэмэйэ улаатыах, хаачыстыбата да туспсуох эбэ.

Үтэс күрдүк, совхоз салаатата АВМ бородууксуйатын хаачыстыбатын туспарыыта сөптөох болҕомтотун уурбат. Мин санаабар, хаачыстыбаны туһа бэрэбиэркэлээн үөрэх анал лабораториялары буларга уолдьаста. Итиҥ таһынан витаминнаах мэҥэнэни кутарга, хорайарга тиэгис кууллары кумаары мөһөөччүктэриттэн солбуйуохха баара. Оччоҕуна от мэҥэнэтэ ыыстык устата да хаачыстыбатын улахаммык ыһыктыа суох эбэ,—диэн кэпсиир чемпион звено салааччыта Гаврил Петрович.

Г. П. Кардашевскай—коммунистическай үлэ ударника, бу сайын, кэлиэхэ үлэҕэ идэтийбит чулуу механизатор.

Николай Николаевич НОВГОРОДОВ звенота

Эрилик Эрастиин аатынан совхоз Хонтоҕотооҕу отделениетын И. Н. Новгородов старшайдаах хортуоппуй үүнүүлэр звенота былырыын сайын 50 гектардаах баанынаттан валоройуунан 390 тонна хортуоппуйу ылбыта эбэтэр гектар ахсыттан 78 центнер үүнүүнү хомуйбута.

— Новгородовтаах ааспыт күһүн үүнүүлэрин хатылаан комуйбуттара буоллар, гектарын ахсыттан 100-түү центнери ылыаллара хаалла. Быйыл кинилэр ити кирбиини холкутук аһарар, гектартан ортотуунан 130 центнергэ тиийэ ылар ыыхтаахтар. Онуоха усулуобуйа бэрыта баар. Кыстатан турар 190-са тонна сиэмэлэрин туруга күһүөлүнэ суох, баанынаҕа үчүгэйдик таҥастаммыт уонна ардахтатар агрегаттаннылар,—диэн кэпсиир чемпион звено туһунан ученай-агроном К. Ф. Ермолаев.

Кырдьык даҕаны, Николай Николаевич хортуоппуйу үүнүүлэриттэ балачча опытырда.

Кини үс кэнники сылга субуруучу күһүҥүнэ суох көрдөрүүлэрин: 1977 сылга гектар ахсыттан 50-ууу, 1978 сылга 46-лыы центнери үүнэрбэтэ.

Быйыл чемпион звено гектар ахсыттан 100-түү центнертан итэҕэйэ суох үүнүүнү ылан, 220 тонна хортуоппуйу государствоҕа туттарарга үрдэтиллибит эбэһээтэлистибэлээх. Ону олохтоох киллэрэр өйүн кыһыныгы агрономическай дьаһаллары тэрээһиниэхтик ыытар.

«1980 сыллаах былаан сорудахтара судургута суохтар. Ол эрээри кинилэр толоруллуохтаахтар уонна аһарыллыахтаахтар. Маныаха туох нааданый? Норуот хаһаайыстыбатын бары учаастактарыгар, хас биирдии производственнай ячейкаҕа үрдүк көрдөбүлүлээх, тэриллиилээх буолуу, дьыалаҕа айымныылаахтык сыһыаннаһыы быһыытын-майгытын үөскэтэр наада».

Л. И. БРЕЖНЕВ.

Кларав будулҕан туманнаах суулаппар. Кондратьев нэдиэлэ анараа оттүннэҕи бөйөтин суолун устуун булгуниаҕы дабайар. Үөл-дьүөл халлаантан кинини утары кыһыҥы тымныы күн кытара кыыһан тахсар, улам дьаҥкарэн, сырдаан барар.

Быйыл кыһык, миниэхэ-ны ойдобуллэриннэн, ичиэс. Баара эрэ иккки тогүл аҕыйах хонуукка 50-таан тахса кыраадыс тымныыта сылдьыбыта. Ол туоҕунан сири бүрүйбүт хойуу туман оннооҕор күн ортотугар күнү көрдөрбөт эта. Оннук күннэргэ тайҕа бөтүоро иҥнэрэ. Кондратьев оччоҕуна, бултуур кырдарыы ахта, дьэтэгэр чуҥкуйыра, андаатардыыр туулаан абырахтыыра, хапкааннарын бөрийэрэ эбэтэр ботуруоннарын хат-хат ыраастыыра.

Итинник ин-дьин олорон кини байанайын суоллаан аналарра. Булт—уустук дьарык, биир бырааблыаҕа хаарчахтаммат. Ол иҥин булчут сынньанар да түгэннэриэгэр сүрүн саалата үлэтигэр буолаччы.

Кинитэн биирдэ хайдах эрэ ыйыыпыттаахтар: эн, Иван Гаврильевич, булчуттар ортолорутар күннэҥи суох көрдөрүүлэрэхчин—кистэлэҥэ туохханый?

— Кылыы билиэххэ, сылайары умнуохха наада,—диэн хоруйдаабыта кини. Кылыы ытыктыахха наада. Тайҕаҕа дьаарбайа буолбакка, үлэҕэ тахсыллар.

Кондратьев тиэтэйбэхэ, санаатын эспэккэ үөрүйэхтик хаамар. Үрдүк уҥуохтаах, хатыгыр эрээри чиргэл. Хаамара чэпчэки, сири хоротумтуо.

Уҥуруугуу кэнэ саҥа суол-ниис кэстүбэт. Тымныйан буоллаҕа. Маанык тымныыга тиэнигэр хас да буолан биир уйаҕа мусталлар, тоҥуматары. Куобах даҕаны сытан тахсар. Бүтүн сылыйда. Тайҕа уһуктуоҕа...

Тула оттуу корунна «Ыастаах арыы» бөтөрэр оттуулар туман быыһынан Маалла күөл кэстөр. Онно барыахха наада. Быйыл андаатар баар. Сайыныы аһылыктаах, уулаах эта. Маалдаттан өссө саҥа дыл иннинэ Кондратьев отучча андаатары бултаабыта. Ону кэпсээбитигэр кырдьаҕас булчуттар бастарын быһа илгистибиттэрэ. Биир оронньор: «Табылаабыккын» эрэ диэбитэ Атына эпитэ: «Тымныы буолан». Оттон үһүс кырдьаҕас: «Халлаан уларыйан» диэн тойоннообута. Билиҥи халлаан ыраах иккитэ уларыйар. Сарсыарданан ичигэс, оттон эбиэт саҕана түннэдэс тымныы буолар. Дьэ күн-дыыл диэтэҥин. Дьыала күннэ-дыылга буолбатах—табан бултааһыныгы.

Кондратьев булгуннаах үрдүгэр чочумча тохтоон Арай улары ытан буһаран сиэри тохтообута. Биригэ таба аарыһа аттарыммын муммута. Кини таҥаһын көҕүрэтэн хаалларан айаннаыра. Тохтоотуу даҕаны—бүттэҕин. Дьэ, кырдьык, сырыы эта. Оттон билиҥи бу кис ангарын эрэ хаамта—сиҥньалаг наада.

Бэргэһэтин сэгэтэн тыас ыгыллаппат. Ити—үөрүнэн хаалбыт үгэнэ. Туллта уучуумпу. Ыгын эмиэрда. Дьөөр хаптан эрэ иннин диэкиттэн бирдэ баар буолла. Кутуругун хамсата-хамсата ыта туту эрэ ыйытардыы, иччитин эйдээх харахтарынан көрө олордо.

— Дьөөр, Маалларҕа бардыбыт,—диэтэ Кондратьев ытыгар.

Ыта, симиктик мыыгнат, иннин диэки бадьайда. Өйдөөх, иччитин тута ойдуур. Атын ыттар курдук мунньунан хаары тиэ-сирийэ-тиэсирийэ эмиэ сүүрбэт. Кылыы салгыынан биэн чуо тахсаччы.

Арай биирдэ сыыстар быттаах, иччитин истиэ. Оттон ыла, буруйун саатардыы, «бөрө» диэн тыыны ыһыттаҕынэ, кыһытан бырахпат, салгыны сытыырдыы-сытыырдалыы иннин дьулуһаччы. Оттон ол сырыыга, бөрө сытын ылаат, кутуругун кумутан дьиэтигэр куоппута. Кырдьык даҕаны, адырҕа ыыл эта онтуналара. Үөр бөрө сирдьитэ буоларын Кондратьев тута билбитэ. Кэйдаммыт, ытыллыбыт ыыл эта. Дьиҥнэ таба туттарбатаҕа. Саллаах кыһыны сытыран биэрэ, тоҥууру тумнара. Байытын суолуман иннинэ үктэбэтэ, сырыы айыы атын сиринэн сыдьара.

Саматыгар аралдьыйан Кондратьев хаамыытын эпэ. Сотору күөлүгэр тиийдэ. Дөөр хайыы-үйэ кэлэ охсубут. Эрийэ-буруйа суурэ сылдьан күөл хаарын сытыырдалыыр. Оннооҕор халыҥ муус анныгаҕы уйаны андаатыт. Онуукка андаатар үөһэ куорайыэн иннинэ сыҥньаан тыын ылаччы. Дөөр иччитэ бойуҥуун бултуйарыгар үгүстүк көмөлөспүт.

(Бүтүүтүн 4-с стр. көр).

● Интэриэһинэй дьоҕуур көрдөрүүлэр

Аар тайҕалыын сирэй сирэйгэ

(Бүтүүтэ. Иккиҥи 3-с стр. көр).

Титирик обуур соҕатыгар булчут сытыы хараҥа саҥа суолу тута таба корбүтэ. Солоҥдо. Соторутааҕы суол. «Көр эрэ,—диэн булчут иҥнэр соҺуйда,— баар эбит! Хантан кэллэҕэй?» Суолу үчүгэйдик «ыҥаарыы» тоҥсойдо.

Доҕор буоллаҕына күүл хаарыгар букунаҺар; андаатар баарын биллэҕэ. Кинини тохтоторго тиийэҕиҥ. Кондратьев ытын ыстыарда. Андаатар күүлтэн хаана да барыа суоҕа, оттон солоҥдо обургу сыыдам мунутаан хаана эрэ тиийдэҕэ. Суолун сойуппатахха сатанар.

Туулларын күүлгэ хаалларан солоҥдо суолун хайарга быһаарыннА. Бинирдэ солоҥдону иккиҥ суукка суоллаан турардаах.

Эрийэ-буруйа суол ыраатан иста. Сороҕор ыныйга, сороҕор тэлахха, ардыгар ырааһыйаҕа киирбит-тахсыбыт. Доҕор суолу арахсыбакка батыһар. Солоҥдолоро ыраапыт бадахтаах.

Тубайы күүл кытыытыгар атын улахан балаҕа суолларга иҥнэ түстүлэр. Бере! Эргэтик суол. Ол эрээри сылгыһыттар тугу да биллэрбэтэхтэрэ эр. Сылгыны тарпатах буоллаҕа. Бэйи, үчүгэйдик көрүөххэ. Баҕар, саҥа суол баара буолуо.

Кини эмиэ билиҥ кырдьаҕас, сирдьыт бөрөҥү сонаан кэлэ. Кондратьев кинини хайдах эрэ астынан ахтар. Бөҕөс күүстээх утарылаһаччытын кыайыытын курдук.

Ардай аһылаах бастаан тыйы тарпыта. Иккиҥ хоноот, бөрөлөр түүн аны үөр сылгыны кыйдаабыттара, иккиҥ бизин охторбуттара. Өссө үс хонон баран атын үөргэ саба түспүттэрэ.

Сылгыһыттар тоҺуурдаан көрбүттэрэ. Түөрт ҺуйбутА.—Күн-дьыл уларыйбатаҕа ыраатта. Ол да иҥнэ наар тыллы утары киирбэккэ, араас оттүттэн саба түһэр эбит. Уоҕаһыныгаах кыыл диэтэҕинэ, Бэйи, ол эрээри хоруоҺут, хайабыт буолар».

Дьэ итиҥ сүрүн суолга хаппаанын кинн соҺуллар маска баайан хаалларбыт. Иккиҥ хонон баран кэлэн көрбүтэ: хаппаана даҕаны, бөрөтө даҕаны суохтара. Суоллаан бөрө хаптарбытын билбита. Күүстээх кыыл хаппааны мастары илдьа барбыт эбэ. Хараҥаран эрэрэ. Онон, бөрө ыраанпытын билэн, сарсыарда сонордоҺоору тоннубута.

Сарсыарда суоллаан алдьаммыт хаппаанын булбута. Бөрөтө тимири тиҥинэн хадыырыйан алдьаппыт эбэ.

Аҕыйах хонугунан бөрөлөр үөр сылгыга саба түҺүүлэрин туҺуран сурах аны маллыы оройуоннан кэлбита. Онно сур ороспуойдары тоҺуйан күрэппиттэр эбэ. Онуоха Кондратьев иккиҥ билэр ыыла түбэспит этилэр. Тыйы бөрөҥү ытан ылбыттара. Ол эрээри кырдьаҕас баҺылык муччу туттаран урукку дуурдаммыт сиригэр эргиллибита.

Кондратьев кинн суолун тута билбита. Бөрө баламат быһыытыттан сүрдээҕин соҺуйбута. Бучут кыыла билигин даҕаны талбытынан сылдьарыттан ыҺыйбыта, бэйэтин ыстээх курдук саанныта. Бөрө кэлбитин туҺуран сылгыһыттары сэрэппитэ. Сотору сур ороспуой баарын бэйэтэ биллэрэн барбыта. Тарпыт сылгытын ахсаанын 12-тэ тиэрдибита. Хайдах кинини боҕутуннарыахха? Бөрө Кондратьев хаппааннарын аахтара таһынан ааһара.

Бу сырыыта Кондратьев хаппаанын оргуштута, тимир сыта сүттүн диэн сыанан оҕуруохтаабыта, курдьуналарын күүһүрдүбүтэ. Уонна эмиэ бөрө суолугар тахсыбыта. Дьэ табыллыбыта: сирдьыт түбэспитэ.

Билигин Кондратьев ол кыылы саанаҕына, кини күүһүттэн уонна ойуттэн саллан ахтар:

— Дьэ, кырдьын, дьиҥнээх адьырҕа эбэ!

Тайҕа олоҕо кинини бэйэни кытта кэлсэтэргэ үөрэппитэ. Чуор кулгаах ыраах ыт үрэрин истибита. Доҕор, саҥатыттан кһиттаххэ, кыылы булла быһыылаах. Саҕатын ыга тутан Кондратьев ол диэки тиэтэйдэ.

В. КОМАРОВ,
«Сельская жизнь» хаһыат корр.

Э. Эристиин аатынан совхоз, Саха АССР.

(«Сельская жизнь» хаһыат 6. дь. кулун тутар 16 күнүнээҕи нүөмэриттэн).

Аар тайҕалыын сирэй сирэйгэ

● *Специалист сүбэтэ*

СИЭМЭ БУРДУГУ ЭМТЭЭҺИН

Үчүгэй хаачыстыбалаах уонна бириэмэтигэр эмтэммит сиэмэ түргэнник тыллар, араас ыарыылартан, үөн-көйүүр сиириттэн да быыһаҕар.

Быйыл совхозтарга 400-чэкэ тонна сиэмэ бурдук эмтэниэхтээх.

Биһиги усулуобуйабытыгар туорахтаах культуралар ордук хоруоччалаах сутуллаллар. Хоруоччаха—паразит толлой. Кини споралара кыыһын почвада туох да буолбакка кыстыыллар, оттон сиэмэни кыта ыскылаакка киирсибит споралар туорах бурдук ис оттугэр өтөн киироллор, үүнүүнү наматаллар.

Бу төлөйи утары тут-туллар препарат—«гроназан». Кини састаабыгар ртуть киирэр, онон киһиэхэ, сүөһүгэ улахан кутталлаах. Ол иҥин сиэмэни эмтээччилэр сэрэхтээх буолуохтаахтар. Кинилэр үлэҕэ киириэхтэрин иннинэ врачтарга кердерэн көҥүллэтии ылыахтаахтар. Эмтээһиннэ 18 саһыы туола илик оҕо, эмиийдээх оҕолоох дьахталлар кыталлара булгуччу бобуллар.

Киһи доруобуйатыгар буортутун аччатар наадаттан сиэмэ бурдук уулаах ньыманан эмтэнилэр. Онно үлэлиир дьон анал маскалары (респираторлары) кэтиэхтээхтэр. Респиратор маарката РУ-60 м, ботуруонун маарката—«Г». Олор булгуччу тутуһуллуохтаахтар.

Сиэмэни эмтээһин сиигиттэн тутулуктаах. Өскөтүн бурдук сиэктээх буоллаҕына, ыһыы буолуон 3 хонук иннинэ эмтэниллэр. Оттон сиигэ куорматтар эпиэттиир буоллаҕына, ыһыы 2-3 надиэлэ иннинэ да эмтиэххэ сөп. Оччоҕуна эрэ эмтээһин кэдьүүстээх буолар. Ити кэмнэ сиэмэ сиигэ бастайаннай буолуохтах. Онон хайаатар да жуурдуллуохтаах.

Эмтэммит сиэмэни каруу-хараайы кытаанах хонтуруолга ылыллыахтаах. Ыһыыттан ордон хаалбыт бурдук тута ыс кылаакка кутуллуохтаах эбэтэр уматылларыахтаах. Эмтэниллибит сиэмэни таһар массыына аҺы-уолу тиэйиигэ туһаныллыбат, киһи олороро бобуллар.

Өскөтө биһиги совхозтарбыт баар технииканы сатабыллаахтык, сменаннан үлэлэттэхтэрина, быйыл ыһыллыахтаах сиэмэни барытын уонча күн устата эмтээн бүтэрэр кыахтаахтар.

Түмүктээн эттэххэ, сиэмэ бурдугу эмтээһиннэ анал звенолары тэрийэр наада. Ону хааччыйыы совхозтар агрономнарын быһаччы эбээһинэстэрэ.

С. ПУДОВА,
тыа хаһаайыстыбатын управлениетын агронома.

Холбоҕуктаах Штаттарга билиҥги администрация дойдуну милитаризациялыырга уонна аан дойдутаары быһыыны-майгыны сытыырхатарга туһаайыллыбыт курсун олохго киллэриитин утары бырачыастааһын долгуна улам күүһүрэр. Демонстрациялар уонна митиннэр кытыылаахтара байыаннай ыримтийиини күүркэтэр буруйу өҥөрөр хамаанньыта Уруу дьэ американскай норуоту утуйан киллэрэрэ дьулуйдутун сорунуулаахтык гэмэлиллэр.

Снимокка: Нью-брансуикка (Нью-Джерси штата) буолбут сэриилии утары демонстрация кытыылаахтара кэзэрэх сыртыбалэрэ дьүүлүнээн кердөөллөр.

ЮПИ—ССТА фотолара.

СИЭРГЭ БАППАТ АТАҒАСТАБЫЛ

Комментатор колонкалара

АХШ-тар быыбар иннинээҥи охсуһуу тэнийэр. Билигин «праймариз» диэн аатталаччы— иккиҥ буржуазнай-демократическай уонна республиканскай— партиялартан президенткэ кандидаттары сүүмэрдиир бастакы сүһүөх быыбар —бара турар.

Демократтартан АХШ билиҥги президенэ Дж. Картер уонна биллиилээх политическай деятель сенатор Э. Кеннеди күрэстэһэллэр. Быыбар иннинээҥи клин-калин түсүһүүгэ билиҥнитэ Дж. Картер хотон иҥэр. Кини бэйэтин сүрүн утарылаһаччытын бастакы сүһүөх быыбар ыытыллыбыт штаттарыгар үгүстэриттэр кыайда. Э. Кеннеди АХШ конгресыгар бэйэтэ сирэйдээн кердөөбөр штаттыгар— Массачусетска эрэ хотто. Ол тыынан баран, американскай кэтэх кереччүлэр саныылларынан, охсуһуу өссө да бүтэ илик, «праймариз» аны ордук хойуу наһилиэннээлээх штаттарга ыытыллыахтаах, оттон Э. Кеннеди тиһэҕэр тиийэ охсуһуом диэн иҥнитиннэрэн турар.

Дж. Картер быыбардааччыларга тыл этиилэригэр улуу омутумсуйар, милитаристскай ойу-сакааны пропагандалыыр-га дьулуһар. Биллэрин курдук, кини администрацията бэйэтин политикатын аан дойдутааҕы тыҥааһыны сымнатыыны куоркаллааһынга, сэбилэнниэнэ үлүһүйүүнү күүрэтэһиннигэ туһаайан тосту өҥүлүннэрдэ.

Республиканскай партия деятеллэриттэн бастаан иҥэр Калифорния штатын урукку губернатора Р. Рейган даҕаны Дж. Картертан ырааҕа суох. Кини аһаҕас ураа көрүүлээх, тас политикаҕа «хорчоххой» курсу тутуһар иҥэн, сэбилэниэнэ үлүһүйүү иҥэн турар.

Быыбар иннинээҥи охсуһуу хаамыыта Америка буржуазнай бэчээтэ кердөө сатыырын курдук американскай быыбардааччылар дьулуурдарын этэр буолбатах. Ону аанан, общественнай санааны кэнники ыытыылар Дж. Картер даҕаны уонна Р. Рейган даҕаны аттара-суоллара тосту маҥтабытын кердөрдүлэр. Ити икки деятеллэр ситиһиилэрэ кинилэри АХШ монополистическай капиталын сабыдыаллаах бөлөхтөрө өйөөһүннэриэн быһаарыллар.

АХШ-тар быыбардааччыларга атын суолу ыйарга ханнык баҕарар сорунуу американскай былаастар сорунуулаах утарылаһыыларын көрсөр. Ити өттүнэн былаастар АХШ коммунистическай партиятын сирэйэ-хараҥа суох туоратыылара ордук баллыс. Америка коммунистарын быыбар иннинээҥи платформалара дойду ис уонна тас проблемаларын кедьүүстээхтик быһаарыыны, аан дойдуга эйэни уонна кутталы суох буолуутун бөҕөргөтүүнү, сэбилэниэнэ үлүһүйүүттэн аккаастамыыны көрдөр. Ити платформаны быыбардааччылар киэн аҥаалара собулуулларын өйдөөн, былаастар компартия быыбар иннинээҥи үлэтиттэр араас маһойдоры үөскэтэ сатыыллар. Ол курдук, компартия кандидаттарын өйүүр петиция аннытар Огайо олохтоохторун штат сокуоннара кердүүр ахсааннарынаҕар икки тогул элбэх клин баттааһынынан баарын үрдүнэн Огайо штатын былаастара АХШ компартиятын генеральнай секретарын Г. Холлу уонна биллиилээх общественнай деятели, расизмы утары активнай охсуһааччыны А. Девиһи президент уонна вице-президент постарыгар компартия кандидаттарын быһыытынан регистрациялыыртан аккаастаныылар. Коммунистическай партия былаастар ити сиэргэ баппат атаҕастааһыннарын утарыы сорунуулаах бырачыаһы биллэрдэ. Коммунистар американскай үлэһиттэр бырааптарын иҥин охсуһуулара салҕанар.

И. АВЛАМОВ,
ССТА ырытаччыта.

ИРАН: УОРДААХ БЫРАЧЫАС

ТЕГЕРАН. Иран куораттарыгар уонна провинциялларыгар Египет президенэ Садат урукку шаҕы Египекэ хорсоторго быһаарыныытын утары бырачыастыыр демонстрациялар уонна марштар буоллулар. Тегерааҥа уонуннан ыһыынча олохтоохтор солуок тутуллубут американецтар сытар АХШ посольствотыгар тиийдилэр. Кинилэр урукку диктаторы иранскай норуот соҕуоннай суутугар биэрэри модьуйдулар.

ССТА.

КИҢИГЭ НЭДИЭЛЭТЭ

Арылаах аҕыс кылаастаах оскуолатын начальнай кылаастарыгар кииҥэ нэдиэлэтэ ыытылыыта.

«Кииҥэ—киһи доҕоро» диэн темаҕа анал стендэ тэриллиэ, библиотечнай плакаттар, кииҥэ быыстапкалара, үөрэнээччилэр ахтыыт кииҥэлэрин геройдарын туһунан уруһуйдарын быыстапката тэриллиннилэр.

Нэдиэлэ бүтэһик күннэригэр оҕолор С. Маршак «Олус наһаа умнуган», С. Михалков «Дядя Степа» диэн кииҥэлэрин ырыттылар, диафильмнары көрдүлэр. Онно ордук активнайдык үһүс кылаастан Аня Барашкова, Ника Петров уонна Саша Каженкин, иккистэн Сарты Кузьмина, Аня Попова уонна маҥнайгы кылаас үөрэнээччилэрэ Коля Барашков, Петя Кузьмин кытыннылар.

А. ПОПОВА.

Редактор А. Е. ЧИЧИГИНАРОВ.

БИҺИГИ АДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700, Чурапчы с., Карл Маркс уул., 12. ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор—21-395, отделлар — 21-495. уопсай—21-505.

«Саҥа олох» («Новая жизнь») — орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов Якутской АССР.

Индекс 60849. Газета выходит по вторникам, четвергам и субботам на якутском языке. Объем 1 печ. лист. ЗАКАЗ № 38

ЧУРАПЧИНСКАЯ РАЙОННАЯ ТИПОГРАФИЯ с. Чурапча, ул. Карла Маркса 12. Тираж 3188